

Sygn. akt V CSK 107/18

POSTANOWIENIE

Dnia 27 marca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak (przewodniczący)

SSN Józef Frąckowiak

SSN Monika Koba (sprawozdawca)

Protokolant Ewa Zawisza

w sprawie z wniosku Banku [...] w T.

przy uczestnictwie Gminy W.

o stwierdzenie wykonalności wyroku sądu polubownego i nadanie klauzuli

w wyniku przejścia uprawnień,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 27 marca 2019 r.,

skargi kasacyjnej uczestniczki

od postanowienia Sądu Apelacyjnego [...]

z dnia 20 listopada 2017 r., sygn. akt I ACo [...],

**uchyła zaskarżone postanowienie i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu [...] do ponownego rozpoznania oraz
rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 20 listopada 2017r. w sprawie z wniosku Banku [...] w T. (dalej: „Bank”) przy uczestnictwie Gminy W. o stwierdzenie wykonalności wyroku sądu polubownego i nadanie klauzuli wskutek przejścia uprawnień, Sąd Apelacyjny [...] nadał klauzulę wykonalności wyrokowi końcowemu Międzynarodowego Sądu Arbitrażowego przy Izbie Handlowej w P. (dalej: „MSA”) z dnia 26 marca 2015 r. w sprawie [...] przez nadanie temu wyrokowi klauzuli wykonalności na rzecz Banku, następcy prawnego wierzyciela S. B..

Sąd Apelacyjny ustalił, że wyrokiem końcowym MSA z dnia 26 marca 2015 r. w sprawie I CC [...] zasądzono od Gminy W. na rzecz S. B. kwotę 2.310.430, 17 zł tytułem podatku Vat z faktur wystawionych na podstawie wyroku ICC [...] z dnia 21 maja 2012 r. (faktury Vat nr [...] i nr [...]); kwotę 1.086.715,01 zł tytułem odsetek od kwoty netto zasądzonej wyrokiem ICC [...] z dnia 21 maja 2012r. obejmujących kwoty netto z faktur Vat nr [...] i nr [...] oraz kwotę zasądzonych kosztów za okres od dnia 1 czerwca 2012 r. do dnia 27 marca 2013 r.; kwotę 360.427,11 zł tytułem odsetek od zasądzonego podatku Vat z faktury wystawionej na podstawie wyroku ICC [...] z dnia 21 maja 2012 r. (faktur Vat nr [...] i nr [...]) oraz kwotę zasądzonych kosztów za okres od 1 czerwca 2012r. do dnia 12 sierpnia 2013r.; odsetki ustawowe od kwoty 3.757.572,29 zł od dnia 13 sierpnia 2013 r. do dnia zapłaty, kwotę 50.000 USD tytułem zwrotu połowy zaliczki na koszty arbitrażu; kwotę 5.000 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Gmina W. wniosła skargę o uchylenie tego wyroku jednak w dniu 2 czerwca 2016 r. Sąd Apelacyjny [...] oddalił jej apelację od wyroku Sądu Okręgowego we W. oddalającego skargę. W dniu 29 listopada 2013 r. wnioskodawca zawarł ze S. B. umowę przelewu wierzytelności, której przedmiotem były wierzytelności wobec Gminy W. z tytułu prowadzonej sprawy arbitrażowej przed MSA w sprawie I CC [...]. Umowa miała zabezpieczać wierzytelność Banku wobec S. B. i M. B. z tytułu umowy poręczenia z dnia 16 marca 2012 r. S. B. zbył wierzytelność stwierdzoną wyrokiem końcowym MSA również na rzecz R. Ł. w dniu 27 lutego 2014 r., a w dniu 6 marca 2015 r. na rzecz I. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością we W. (dalej: „I.”). Postanowieniem z dnia 9 czerwca 2015 r. wydanym w sprawie X GCo [...] Sąd

Okręgowy we W. nadał klauzulę wykonalności wyrokowi końcowemu MSA z dnia 26 marca 2015 r. w sprawie I CC [...] na rzecz R. Ł., a w dniu 19 maja 2015 r. nadał temu samemu wyrokowi klauzulę wykonalności na rzecz I.. W dalszej części motywów zaskarżonego orzeczenia Sąd Apelacyjny stwierdził jednak, że postępowanie o nadanie klauzuli wykonalności na rzecz I. zakończyło się cofnięciem wniosku wobec powództwa przeciwegzekucyjnego Gminy W.. Gmina W. wytoczyła powództwo przeciwegzekucyjne przeciwko I., która w odpowiedzi na pozew uznała powództwo. Postanowieniem Sądu Apelacyjnego [...] z dnia 29 maja 2017 r. w sprawie I ACo [...] oddalono wniosek Banku o stwierdzenie wykonalności wyroku MSA z dnia 26 marca 2015 r. w sprawie I CC [...].

Sąd Apelacyjny uwzględniając wniosek przyjął, że z jego treści wynika, iż celem wnioskodawcy było uzyskanie klauzuli wykonalności wskutek przejścia uprawnień, a nie stwierdzenie wykonalności wyroku sądu polubownego. Stał na stanowisku, że wniosek nie może być zakwalifikowany, jako dotyczący stwierdzenia wykonalności wyroku MSA, skoro stwierdzenie wykonalności tego wyroku było już na wniosek R. Ł. przedmiotem orzeczenia Sądu Okręgowego we W. w sprawie X GCo [...]. Miał na względzie, że w sytuacji gdy doszło na podstawie art. 1212 i nast. k.p.c. do stwierdzenia wykonalności wyroku sądu polubownego nie można ponownie badać przesłanek dotyczących stwierdzenia wykonalności tego wyroku. Podstawą prawną rozstrzygnięcia powinien być zatem art. 788 k.p.c., a kognicja Sądu w postępowaniu klauzulowym ograniczała się do badania czy nastąpiło przejście uprawnień stwierdzonych tym wyrokiem na rzecz kolejnego podmiotu. Przelew wierzytelności stwierdzonej tytułem egzekucyjnym, jak i dokonany przed wydaniem orzeczenia, może być podstawą wniosku o nadanie klauzuli wykonalności na rzecz następcy. W rozpoznawanym przypadku do przelewu wierzytelności na rzecz wnioskodawcy doszło w dniu 29 listopada 2013 r., jeszcze przed wydaniem wyroku MSA. Podkreślił, że w ramach postępowania klauzulowego badał jedynie czy pod względem formalnym dokument wykazujący przejście praw i obowiązków jest prawidłowy. Niedopuszczalne było natomiast badanie czy zgodnie z przepisami prawa materialnego do przelewu faktycznie doszło. Skuteczność przelewu, w tym jego ważność, może być przez dłużnika kwestionowana jedynie w drodze powództwa przeciwegzekucyjnego.

W postępowaniu klauzulowym nie może być merytorycznie badane, że S. B. dokonał zbycia tej samej wierzytelności, którą przelał na rzecz wnioskodawcy, również na rzecz dwóch kolejnych podmiotów R. Ł. (27 lutego 2014 r.) oraz I. (6 marca 2015 r.). Podobnie nie podlega badaniu, że po nadaniu klauzuli wykonalności wyrokowi końcowemu MSA na rzecz R. Ł. komornik sądowy wyegzekwował należność wynikającą z tego wyroku w całości. W konsekwencji stwierdził, że wnioskodawca spełnił wymogi formalne niezbędne do nadania klauzuli wykonalności wskutek przejścia uprawnień. Przedłożył bowiem dokument prywatny w postaci umowy cesji z dnia 29 listopada 2013 r. z podpisami urzędowo poświadczonymi, z której wynika, że S. B. w celu zabezpieczenia wierzytelności Banku w stosunku do niego i M. B., wynikających z umowy poręczenia, dokonał przelewu wierzytelności istniejących w dniu zawarcia umowy przelewu lub mogących powstać w przyszłości przysługujących mu w stosunku do Gminy W. z tytułu prowadzonej przez niego sprawy arbitrażowej przed MSA I CC [...]. Przedstawił także umowę pożyczki, z której wynikała wierzytelność zabezpieczona cesją na rzecz wnioskodawcy oraz zapis na sąd polubowny, z którego wynikała kompetencja sądu arbitrażowego do rozpoznania sprawy.

W skardze kasacyjnej uczestniczka Gmina W. zaskarżyła postanowienie Sądu Apelacyjnego w całości, wnosząc o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Zarzuciła naruszenie art. V ust. 1 lit. b Konwencji o uznawaniu i wykonywaniu zagranicznych wyroków arbitrażowych z dnia 10 czerwca 1958 r. (Dz.U. z 1962 r., Nr 9, poz. 41 – dalej: „Konwencja nowojorska”) (przytoczenie przez skarżącą, jako podstawy skargi art. V ust. 1 lit. b zamiast art. V ust. 2 lit. b należy traktować, jako oczywistą omyłkę pisarską) przez niezbadanie czy stwierdzenie wykonalności wyroku sądu arbitrażowego nie prowadzi do skutków sprzecznych z porządkiem prawnym RP, co *de facto* prowadziło do nierozpoznania istoty sprawy oraz art. 1212 w zw. z art. 1214 k.p.c. i 1215 k.p.c. przez ich niezastosowanie w sprawie i oparcie orzeczenia jedynie na art. 788 k.p.c. w sytuacji, gdy Sąd Apelacyjny winien był przeprowadzić procedurę stwierdzenia wykonalności zagranicznego orzeczenia sądu arbitrażowego, a także art. 1213

k.p.c. poprzez jego niezastosowanie i nadanie klauzuli wykonalności wyrokowi sądu arbitrażowego mimo nie przedłożenia przez wnioskodawcę oryginału lub urzędowo poświadczonej kopii zapisu na sąd polubowny oraz kopii pozostałych wymaganych dokumentów niepoświadczonych należycie.

Wnioskodawca w odpowiedzi na skargę wniósł o jej odrzucenie argumentując, że w sprawie o nadanie klauzuli wykonalności wskutek przejścia uprawnień (art. 788 k.p.c.) skarga kasacyjna nie przysługuje ewentualnie o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Pierwsze zagadnienie, które wyłoniło się w sprawie dotyczy dopuszczalności wniesionej przez skarżącą skargi kasacyjnej. W sprawie o stwierdzenie wykonalności wyroku sądu polubownego orzeka sąd apelacyjny stosując przepisy o apelacji (art. 1213¹ k.p.c.), a od prawomocnego postanowienia sądu w przedmiocie stwierdzenia wykonalności wyroku sądu polubownego wydanego za granicą przysługuje skarga kasacyjna (art. 1215 § 3 k.p.c.). Sąd apelacyjny rozstrzyga taką sprawę na rozprawie w składzie trzech sędziów zawodowych (art. 367 § 3 w zw. z art. 1213¹ § 2 k.p.c.). Wniosek o stwierdzenie wykonalności przez nadanie wyrokowi sądu polubownego klauzuli wykonalności może być złożony przez następcę prawnego beneficjenta wyroku arbitrażowego, jeżeli to następca prawny po raz pierwszy uruchamia procedurę włączenia takiego wyroku do krajowego porządku prawnego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 lipca 2007 r., III CZP 55/07, OSNC 2008, nr 9, poz. 106). Kognicja sądu orzekającego w takiej sprawie jest rozszerzona o badanie przesłanek z art. 1214 § 3 i 1215 § 2 k.p.c. oraz następstwa prawnego (art. 788 k.p.c.).

Sprawę o nadanie klauzuli wykonalności wskutek przejścia uprawnień rozstrzyga sąd właściwy do jej nadania według zasad ogólnych (art. 781 § 1 k.p.c.), w pierwszej instancji orzekając w składzie jednego sędziego (art. 782 § 1 k.p.c.), z zachowaniem prawa do wniesienia zażalenia do sądu drugiej instancji (art. 795 § 1 k.p.c.). Sąd drugiej instancji nie może nadać klauzuli wykonalności wskutek przejścia uprawnień (art. 788 k.p.c.), nawet jak dysponuje aktami sprawy, a jest zobligowany przekazać taki wniosek sądowi właściwemu do jego rozpoznania

według zasad ogólnych. Wynika to z konstytucyjnej zasady dwuinstancyjności i związanej z tym potrzeby zapewnienia kontroli instancyjnej orzeczenia nadającego klauzulę wskutek przejścia uprawnień lub odmawiającego uwzględnienia takiego wniosku (art. 176 ust. 1 Konstytucji). Artykuł 788 k.p.c. dotyczy zarówno sądowych, jak i pozasądowych tytułów egzekucyjnych, w tym także wyroku sądu polubownego, który po stwierdzeniu przez sąd jego wykonalności ma moc prawną na równi z wyrokiem sądu państwowego (art. 1212 § 1 k.p.c.).

W konsekwencji, jeżeli przedmiotem sprawy było stwierdzenie wykonalności zagranicznego wyroku sądu polubownego Sąd Apelacyjny był uprawniony do jej rozstrzygnięcia i od tego orzeczenia przysługiwała skarga kasacyjna. Jeżeli natomiast Sąd Apelacyjny miałby orzekać jedynie w przedmiocie wniosku o nadanie klauzuli wykonalności wskutek przejścia uprawnień (art. 788 k.p.c.) to był niewłaściwy do jej rozpoznania, a rozpoznając ją w pierwszej instancji doprowadziłby do nieważności postępowania z uwagi na sprzeczność składu orzekającego z przepisami prawa (art. 379 pkt 4 k.p.c.) i pozbawienia skarżącej drogi odwoławczej. Od takiego orzeczenia nie przysługuje bowiem zażalenie czy skarga kasacyjna do Sądu Najwyższego. Skarżąca nie mogłaby również złożyć zażalenia do równoległego składu Sądu Apelacyjnego, zażalenie to służy bowiem jedynie od postanowienia sądu apelacyjnego rozstrzygającego w przedmiocie uznania albo stwierdzenia wykonalności wyroku sądu polubownego wydanego w Rzeczypospolitej Polskiej lub ugody przed nim zawartej (art. 1214 § 4 k.p.c.).

Wnioskodawca złożył wniosek do Sądu Apelacyjnego domagając się nadania klauzuli wykonalności wyrokowi końcowemu MSA z dnia 26 marca 2015 r. wydanemu w sprawie I CC [...] na swoją rzecz, jako następcy prawnemu S. B.. Pierwszy złożony w tym przedmiocie wniosek Sąd Apelacyjny postanowieniem z dnia 29 maja 2017 r. (IACo [...]) oddalił, kwalifikując go jako wniosek o stwierdzenie wykonalności orzeczenia zagranicznego sądu arbitrażowego i stwierdzając, że wnioskodawca nie wykazał dokumentami urzędowymi lub prywatnymi z podpisami urzędowo poświadczonymi, że doszło do skutku materialnoprawnego w postaci przejścia uprawnień na jego rzecz (brak umowy pożyczki, z której wynikała wierzytelność zabezpieczona cesją na rzecz wnioskodawcy oraz zapisu na sąd polubowny potwierdzającego kompetencję sądu

arbitrażowego do rozpoznania sprawy). W motywach tego rozstrzygnięcia wyraźnie stwierdził, że w ramach złożonego wniosku, który powinien być badany na podstawie Konwencji nowojorskiej, kumulowały się dwie podstawy orzekania o nadaniu klauzuli wykonalności (wniosek o stwierdzenie wykonalności przez nadanie zagranicznemu wyrokowi arbitrażowemu klauzuli wykonalności oraz wniosek o nadanie klauzuli wykonalności w trybie art. 788 k.p.c.). Następnie wnioskodawca złożył kolejny, tej samej treści wniosek, przedstawiając dodatkowe dokumenty wystarczające w jego ocenie do jego uwzględnienia. Ze stanowiska wnioskodawcy zajętego na rozprawie nie wynikało, by jego intencją było złożenie wyłącznie wniosku o nadanie klauzuli wskutek przejścia uprawnień (art. 788 k.p.c.). Sąd Apelacyjny uznał się ponownie za właściwy do rozpoznania wniosku, skierował sprawę na rozprawę, oznaczył ją w protokole rozprawy i rubrum zaskarżonego postanowienia, jako sprawę o stwierdzenie wykonalności wyroku sądu polubownego i nadanie klauzuli wskutek przejścia uprawnień. Również z sentencji orzeczenia wydanego w sprawie o stwierdzenie wykonalności wyroku sądu polubownego i nadanie klauzuli wskutek przejścia uprawnień nie sposób wyprowadzić wniosku, że Sąd Apelacyjny orzekał jedynie o nadaniu klauzuli wykonalności wskutek przejścia uprawnień (art. 788 k.p.c.), skoro czynności stwierdzenia wykonalności wyroku sądu polubownego i nadania klauzuli wykonalności są ze sobą zintegrowane i sąd stwierdza wykonalność wyroku sądu polubownego nadając mu klauzulę wykonalności (art. 1214 § 2 k.p.c.). Dopiero w motywach zaskarżonego rozstrzygnięcia Sąd Apelacyjny wyjaśnił, że wniosku nie można było zakwalifikować, jako wniosku o stwierdzenie wykonalności wyroku sądu polubownego, skoro stwierdzenie wykonalności było już przedmiotem orzeczenia Sądu Okręgowego we W. w sprawie GCo [...] z wniosku R. Ł. z udziałem Gminy W.. Wskazał, że skoro Sąd już raz stwierdził wykonalność wyroku końcowego MSA to nie można analizować tej kwestii ponownie. Wychodząc z tego założenia Sąd Apelacyjny nie badał przesłanek ewentualnej odmowy stwierdzenia wykonalności wyroku sądu arbitrażowego z art. 1214 § 3 i 1215 § 2 k.p.c. oraz art. V ust. 2 lit. b Konwencji nowojorskiej, a ograniczył się do rozważenia czy istnieją podstawy do nadania klauzuli wykonalności wskutek przejścia uprawnień (art. 788 k.p.c.).

W tych okolicznościach przyjąć należy, że skarga kasacyjna jest w sprawie dopuszczalna. Sąd Apelacyjny rozpoznał bowiem sprawę o stwierdzenie wykonalności orzeczenia zagranicznego sądu arbitrażowego i o niej orzekł nadając na rzecz wnioskodawcy temu orzeczeniu klauzulę wykonalności, a przyjął jedynie przesłankowo, że nie ma podstaw do ponownego stwierdzania wykonalności, skoro już raz o tym orzeczono. Odmienny pogląd pozbawiałby skarżącą prawa do sądu przez brak możliwości skorzystania ze skargi kasacyjnej i poddania kontroli prawidłowości orzeczenia, przy istniejącej sprzeczności między oznaczeniem przedmiotu sprawy, rozstrzygnięciem, tokiem postępowania, a ostatecznym stanowiskiem Sądu Apelacyjnego wyrażonym w motywach zaskarżonego rozstrzygnięcia.

Rację ma Sąd Apelacyjny, że stwierdzenie wykonalności orzeczenia sądu polubownego może nastąpić tylko raz. Nie ma żadnych podstaw prawnych do powtarzania procedury wprowadzenia wyroku sądu polubownego do krajowego porządku prawnego. Wyrok sądu polubownego nie jest tytułem egzekucyjnym (art. 777 § 1 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym od 3 maja 2012 r.). Po stwierdzeniu przez sąd wykonalności wyrok taki ma moc prawną na równi z wyrokiem sądu (art. 1212 § 1 k.p.c.) i staje się tytułem wykonawczym (art. 1214 § 2 k.p.c.). Orzeczenie arbitrażowe, którego wykonalność została stwierdzona cechuje moc wiążąca przysługująca prawomocnym orzeczeniom sądowym (art. 365 k.p.c.) oraz powaga rzeczy osądzonej (art. 366 k.p.c.). Takiemu tytułowi wykonawczemu może być nadana klauzula wykonalności wskutek przejścia uprawnień (art. 788 k.p.c.) o ile wnioskodawca jest następcą prawnym podmiotu, który uzyskał tytuł wykonawczy i wykazał następstwo prawne dokumentem urzędowym lub prywatnym z podpisem urzędowo poświadczonym.

Skarga kasacyjna zasługuje na uwzględnienie, stanowisko Sądu Apelacyjnego, że już doszło do stwierdzenia wykonalności wyroku końcowego MSA z dnia 26 marca 2015 r. w sprawie [...] nie zostało bowiem oparte na dostatecznej podstawie faktycznej. Nie można w aktualnym stanie sprawy podzielić stanowiska Sądu Apelacyjnego, że stwierdzenie wykonalności nastąpiło orzeczeniem Sądu Okręgowego we W. z dnia 9 czerwca 2015r. w sprawie X GCo [...] na rzecz R. Ł.. Z treści tego postanowienia (k. 46) wynika, że dotyczyło ono wyłącznie

nadania klauzuli wykonalności w trybie przejścia uprawnień, Sąd nadał bowiem klauzulę wykonalności na rzecz R. Ł. na którego przeszło uprawnienie wierzyciela S. B. (art. 788 k.p.c.), a uzasadnienia tego orzeczenia do akt sprawy nie dołączono. Sąd Apelacyjny nie dysponował aktami sprawy IX GCo [...], ale z przebiegu postępowania wynika, że postanowienie to zostało uchylone postanowieniem Sądu Apelacyjnego we [...] z dnia 18 sierpnia 2015 r. w sprawie ACz [...] na skutek zażalenia Gminy W., a sprawa została przekazana Sądowi Okręgowemu we W. do ponownego rozpoznania. Sąd ten uznał, że wytoczenie powództwa o uchylenie wyroku sądu polubownego i wstrzymanie wykonania tego wyroku prawomocnym postanowieniem Sądu Okręgowego we W. z dnia 22 maja 2015r. nie pozwalało na nadanie mu klauzuli wykonalności wskutek przejścia uprawnień. Ustaleń odnośnie do sposobu zakończenia tego postępowania Sąd Apelacyjny nie czynił, wiadomo jedynie, że R. Ł. wyegzekwował w całości kwotę wynikającą z wyroku końcowego MSA z dnia 26 marca 2015 r. w sprawie [...]. Przy takich ustaleniach nie można przyjąć, że w sprawie IX GCo [...] zapadło prawomocne postanowienie o stwierdzeniu wykonalności wyroku sądu polubownego. Dodatkowo postanowienie z dnia 9 czerwca 2015 r. wydane w sprawie GCo [...] prawdopodobnie na skutek oczywistej omyłki dotyczy wyroku końcowego MSA z dnia 26 marca 2014 r. (a nie 2015 r.).

Sąd Apelacyjny zagadnienia tego nie badał, ale rozważenia wymaga czy na przeszkodzie stwierdzeniu wykonalności wyroku MSA nie stoi postanowienie Sądu Okręgowego we W. z dnia 19 maja 2015 r. (I Co [...]), poprzedzające postanowienie z dnia 9 czerwca 2015 r. wydane w sprawie X GCo [...], gdzie niewątpliwie doszło do stwierdzenia wykonalności wyroku MSA przez nadanie klauzuli wykonalności na rzecz I., jako następcy prawnego S. B. (k. 47). Podstawa faktyczna rozstrzygnięcia nie daje jednak w tym zakresie pewności, skoro wynika z niej, że wytoczone zostało powództwo o pozbawienie wykonalności tego tytułu, a I. uznała powództwo. Sąd Apelacyjny nie poczynił jednak ustaleń faktycznych, czy tytuł ten został pozbawiony wykonalności. Ponadto w motywach rozstrzygnięcia stwierdził, że postępowanie o nadanie klauzuli wykonalności wyrokowi końcowemu MSA na rzecz I. zakończyło się cofnięciem wniosku wobec powództwa przeciwegzekucyjnego Gminy W.. Niezależnie od powyższego

orzeczenie w sprawie I Co [...] również, prawdopodobnie na skutek oczywistej omyłki, dotyczy wyroku końcowego MSA z dnia 26 marca 2014 r. (a nie 2015 r.).

Wskazany niedostatek ustaleń faktycznych uzasadnia zarzuty sformułowane w ramach pierwszej podstawy kasacyjnej. Zastosowanie przepisów prawa materialnego do niedostatecznie ustalonego przez sąd drugiej instancji stanu faktycznego oznacza bowiem wadliwą subsumcję tego stanu do zawartych w nich norm prawnych, a brak stosownych ustaleń uzasadnia zarzut kasacyjny naruszenia prawa materialnego przez niewłaściwe jego zastosowanie. Ocena prawidłowości zastosowania, wskazanego w ramach pierwszej podstawy kasacyjnej, przepisu prawa materialnego jest możliwa tylko w sytuacji, gdy pozwalają na nią ustalenia faktyczne sądu drugiej instancji, stanowiące podstawę wydania zaskarżonego wyroku (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 1997 r., II CKN 60/97, OSNC 1997, Nr 9, poz. 128 i z dnia 20 kwietnia 2004 r., V CK 92/04, nie publ.). W tym kontekście zauważenia wymaga, że zarzuty dotyczące prawidłowej oceny przesłanek stwierdzenia wykonalności orzeczenia sądu arbitrażowego określonych w Konwencji nowojorskiej oraz w kodeksie postępowania cywilnego (art. 1214 § 3 i art. 1215 § 2) dotyczą materialnych warunków stwierdzenia wykonalności. Mimo, że nie są przepisami materialnoprawnymi stanowią funkcjonalny odpowiednik przepisów stanowiących podstawę wydania orzeczenia w postępowaniu rozpoznawczym. Niewłaściwa ocena warunków stwierdzenia wykonalności będzie zatem należała do *errores in iudicando* (błędów orzekania), a nie *errores in procedendo* (błędy postępowania) (por. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 21 stycznia 2009 r., III CZP 136/08, OSNC 2009, nr 12, poz. 160 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 stycznia 2007 r., I CSK 330/06, OSNC 2007, nr 12, poz. 185).

Zarzuty skargi związane z niezbadaniem sprzeczności wykonania wyroku końcowego MSA z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej (klauzula porządku publicznego) – art. V ust. 2 lit. b Konwencji nowojorskiej oraz nie przeprowadzenia procedury stwierdzenia wykonalności zagranicznego orzeczenia arbitrażowego (zarzuty naruszenia art. 1212 w zw. z art. 1214 i 1215 k.p.c.) są uzasadnione o tyle, że Sąd Apelacyjny nie poczynił dostatecznych ustaleń faktycznych pozwalających stwierdzić, czy procedura stwierdzenia

wykonalności wyroku Sądu polubownego już została przeprowadzona. Jeżeli miało to miejsce, to nie można zagadnienia tego badać ponownie w postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności wskutek przejścia uprawnień. Jeżeli jednak do stwierdzenia wykonania wyroku końcowego MSA nie doszło, to Sąd Apelacyjny będzie miał obowiązek przy ponownym rozpoznaniu sprawy stwierdzić wykonalność wyroku końcowego MSA lub odmówić stwierdzenia jego wykonalności badając przesłanki wymienione w Konwencji nowojorskiej, która ma w analizowanym przypadku pierwszeństwo przed przepisami kodeksu postępowania cywilnego (art. 91 ust. 2 Konstytucji). Pozostaje to o tyle bez znaczenia, że przepisy te w istotnym dla sprawy zakresie są zbieżne (art. 1215 § 3 pkt 2 oraz art. V ust. 2 pkt b Konwencji nowojorskiej), z tą różnicą, że stosując Konwencję nowojorską sąd ma swobodę oceny wpływu wszystkich przedstawionych okoliczności na kwestię odmowy nadania klauzuli wykonalności i może, a nie musi odmówić wykonania orzeczenia sądu arbitrażowego. Ponadto Konwencja nowojorska znacznie wzmacniając pozycję wierzyciela, ciężarem dowodu wykazania przyczyn mających uzasadniać odmowę stwierdzenia wykonalności orzeczenia sądu polubownego obarcza przeciwnika wniosku.

Ocena czy istnieją w realiach rozpoznawanej sprawy podstawy do odmowy stwierdzenia wykonalności wyroku sądu polubownego z przyczyn wskazywanych przez skarżącą jest przedwczesna. Będzie ona dopiero przedmiotem ustaleń i rozważań Sądu rozpoznającego sprawę ponownie, o ile nie doszło już do stwierdzenia wykonalności tego wyroku. Bezprzedmiotowy pozostaje również zarzut naruszenia art. 1213 k.p.c. obowiązek przedłożenia oryginału lub urzędowo poświadczonego zapisu na sąd polubowny (art. 1213 § 1 k.p.c. i art. IV pkt b Konwencji nowojorskiej) istniał jedynie w przypadku, gdy nie doszło jeszcze do stwierdzenia wykonalności orzeczenia końcowego MSA, a kwestia ta nie została wyczerpująco ustalona.

Ubocznie dostrzeżenia wymaga, że zastosowanie klauzuli porządku publicznego może uzasadniać odmowę stwierdzenia wykonalności zagranicznego orzeczenia arbitrażowego jedynie w sytuacjach, kiedy wykonanie orzeczenia kłóciłoby się z podstawowymi zasadami polskiego porządku prawnego o charakterze konstytucyjnym albo wiodącymi zasadami dla określonych dziedzin

prawa materialnego lub procesowego. Inaczej rzecz ujmując, będzie to miało miejsce gdy sąd państwa *fori* będzie postrzegał wykonanie orzeczenia jako nie do pogodzenia z jego własnym systemem prawa z uwagi na kolizję z wartościami stanowiącymi fundament porządku prawnego. W postępowaniu o stwierdzenie wykonalności orzeczenia zagranicznego sądu arbitrażowego badaniu nie podlega zasadność roszczenia ani obowiązek świadczenia dłużnika wynikającego z tytułu egzekucyjnego (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 8 lutego 1937 r., C III 1254/35, OSN 1938, poz. 44 i z dnia 9 lipca 2008 r., V CZ 42/08, nie publ.).

Źródłem problemu, który zdaniem skarżącej powinien stanowić podstawę odmowy stwierdzenia wykonalności wyroku sądu polubownego nie jest wyrok tego sądu i skutki jego wykonania lecz dokonanie cesji wierzytelności zasądzonej tym wyrokiem przez pierwotnego wierzyciela na rzecz trzech podmiotów (R. Ł., I., Bank [...] w T.) i perturbacje z tym związane na etapie postępowania klauzulowego i egzekucyjnego, które mogą być usunięte w drodze odpowiednich instrumentów prawnych dostępnych w krajowym porządku prawnym dłużnikowi zbytej - wbrew zastrzeżeniu umownemu - wierzytelności, który uregulował ją na rzecz jednego z wierzycieli.

Dostrzeżenia również wymaga, że w postępowaniu klauzulowym Sąd wydaje wierzycielowi tytuł wykonawczy tylko raz, w jednym egzemplarzu, by nie dochodziło do patologii związanej z możliwością wielokrotnego egzekwowania należności zasądzonej określonym tytułem. Podstawa do wydawania dalszych tytułów wykonawczych istnieje, gdy egzekucja ma być prowadzona na rzecz kilku osób, przeciwko kilku osobom bądź z różnych części składowych majątku tego samego dłużnika. Wówczas sąd oznacza liczbę porządkową tych tytułów i cel, któremu mają służyć (art. 793 k.p.c.). Możliwe jest także ponowne wydanie tytułu wykonawczego zamiast utraconego. W takiej sytuacji na ponownie wydanym tytule wykonawczym czyni się wzmiankę o jego wydaniu w zamian tytułu pierwotnego (art. 794 k.p.c.). Z kolei nadanie klauzuli wykonalności wskutek przejścia uprawnień umożliwia nadanie klauzuli na rzecz następcy prawnego w przypadku wykazania, że poprzednik prawny uzyskał tytuł egzekucyjny z którego uprawnienie przeszło na następcę prawnego lub uprawnienie to przeszło na następcę prawnego jeszcze

w toku sprawy przed uzyskaniem tytułu (art. 788 k.p.c.). W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto i pogląd ten zasługuje na podzielenie, że przepis art. 788 § 1 k.p.c. ma zastosowanie również w razie przeniesienia wierzytelności (przelewu) po wszczęciu postępowania egzekucyjnego (por. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 29 października 2004 r., III CZP 63/04, OSNC 2005, nr 10, poz. 174 i z dnia 5 marca 2009 r., III CZP 4/09, OSNC 2010, nr 1, poz. 2). Z natury rzeczy dotyczy to także przypadku, gdy przed przeniesieniem wierzytelności - na wniosek zbywcy - sąd już nadał na jego rzecz tytułowi egzekucyjnemu klauzulę wykonalności (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 10 czerwca 1937 r., IC 2432/36, ZOSN 1938, nr 6, poz. 265 oraz uchwała Sądu Najwyższego z dnia 4 sierpnia 1992 r., III CZP 94/92, OSNC 1993, nr 3, poz. 32).

Stwarza to jednak komplikacje związane z tym, że w stosunku do tej samej wierzytelności będą istniały dwa tytuły wykonawcze na rzecz zbywcy i nabywcy wierzytelności, a przepisy kodeksu postępowania cywilnego nie przewidują możliwości uchylecia klauzuli wykonalności wydanej na korzyść pierwotnego wierzyciela i w to miejsce nadania klauzuli na rzecz jego następcy. Przyjąć zatem należy, że w sytuacji, gdy tytuł wykonawczy już został wydany to celem zapobieżenia zagrożeniu prowadzenia egzekucji na podstawie dwóch tytułów wykonawczych, następca prawny składając wniosek o nadanie klauzuli wskutek przejścia uprawnień, powinien przedłożyć sądowi oryginał tytułu wykonawczego uzyskany od zbywcy. Nie jest w tym zakresie wystarczające przedstawienie jedynie oryginału lub uwierzytelnionej kopii tytułu egzekucyjnego (w rozpoznawanym przypadku oryginału lub urzędowo poświadczanego wyroku sądu polubownego). Jeżeli doszło do stwierdzenia wykonalności przez nadanie klauzuli wykonalności wyrokowi MSA to postępowanie w trybie art. 788 k.p.c. powinno się odnosić do poprzednika prawnego, który uzyskał na swoją rzecz klauzulę wykonalności, a nie do podmiotu na rzecz którego został wydany wyrok końcowy MSA (S. B.). Nie powinno zatem dojść do sytuacji mającej miejsce w rozpoznawanej sprawie, że w obrocie prawnym pozostaje kilka tytułów wykonawczych, których podstawą jest ten sam wyrok sądu polubownego. Klauzula wykonalności wskutek przejścia uprawnień nie może być nadawana na rzecz wszystkich podmiotów mogących się okazać umową cesji ze pierwotnym wierzycielem, co prowadzi do konkurencji

wierzycieli w postępowaniu egzekucyjnym, którym przysługuje ta sama wierzytelność.

Odmiennej kwestią jest, że sąd w postępowaniu klauzulowym, może nie mieć wiedzy o wydaniu już tytułu wykonawczego na rzecz oznaczonego podmiotu i z tej przyczyny nadać klauzulę w trybie art. 788 k.p.c. po przedstawieniu mu jedynie oryginału tytułu egzekucyjnego. Wówczas w razie uprawomocnienia takiego postanowienia jedynym sposobem przeciwdziałania przez dłużnika takiej sytuacji jest powództwo przeciwegzekucyjne, pozew z bezpodstawnego wzbogacenia ewentualne powództwo odszkodowawcze przeciwko dłużnikowi, który wielokrotnie zbył tę samą wierzytelność. Z kolei wierzyciel, który nie może wykorzystać instrumentu prawnego z art. 788 k.p.c. z uwagi na niedysponowanie dokumentem urzędowym lub prywatnym z podpisem urzędowo poświadczonym wykazującym jego następstwo prawne nie jest pozbawiony ochrony może bowiem wytoczyć powództwo o ustalenie przejścia obowiązku określonego w tytule egzekucyjnym (art. 3 d. k.p.c. obecnie art. 189 k.p.c.) (por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego – zasada prawna z dnia 5 maja 1951 r., OSN 1952, nr 1, poz. 3). Tę samą uwagę należy odnieść do sytuacji, gdy następca prawny nie ma możliwości przedstawienia tytułu wykonawczego mimo, że został on wydany pierwotnemu wierzycielowi.

Z przytoczonych względów na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. oraz art. 108 § 2 w zw. z art. 391 § 1 i w zw. z art. 398²¹ k.p.c. orzeczono jak w sentencji.